

PANDEMIYA SHAROITLARIDA MAMLAKATIMIZDA AVTOTA'MIRLASH BOZORI RIVOJLANISH OMILLARI

Norqo'ziyev Akmal Baxtiyor o'g'li

Assistent. Jizzax Politexnika Instituti.

+9989945734133

akmalnorqoziev@gmail.com

Djumabayev Ravshanbek Abdug'aniyevich

Tyutor. Jizzax politexnika instituti.

+998911968779

ANNOTATSIYA

COVID-19 pandemiyasi mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga uning tarkibini tarmoqlar bo'yicha o'zgartirish nuqtai nazaridan tuzatishlar kiritdi. Biznes o'zini qoplashi past bo'lgan tarmoqlardan ko'ra, foydani maksimal darajada oshiradigan tarmoqlarga sarmoya kiritadi. Hozirgi vaqtda karantin davrida zavodlarning to'xtab qolishi munosabati bilan avtomobil ishlab chiqarish hajmining qisqarishi sharoitida aholining xarid qobiliyatining pasayishi korxonalarining bankrot bo'lishi natijasida ishsizlik xavfining paydo bo'lishi bilan bog'liq. Ish haqi va bo'sh ish o'rinlari sonining kamayishi, ishlatilgan avtomobillar segmentida sotish hajmining sezilarli darajada oshishi va natijada avtomobil xizmatlariga bo'lgan ehtiyojning keskin oshishi natijasida yangi avtomobillarga talabning pasayishi taxmin qilinmoqda. Texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlashni amalga oshiradigan raqobat muhitida raqamli texnologiyalar asosida amalga oshiriladigan biznesni rivojlantirish yo'nalishini aynan avtoservis mijozi belgilaydi.

Kalit so'zlar: avtomobil biznesi, avtoservis, mijoz, raqobat, pandemiya, savdo, xizmat ko'rsatish bozori, texnik xizmat ko'rsatish.

АННОТАЦИЯ

Пандемия COVID-19 внесла свои коррективы в развитие экономики страны в части изменения ее состава по отраслям. Предприятия инвестируют в отрасли, которые максимизируют прибыль, а не в отрасли с низкой отдачей. В настоящее время в условиях снижения объемов производства автомобилей в связи с остановкой заводов в период карантина снижение покупательной способности населения связано с риском безработицы в результате банкротства предприятий. Ожидается снижение спроса на новые автомобили в результате снижения заработной платы и вакансий, значительного увеличения продаж в сегменте поддержанных

автомобилей и, как следствие, резкого увеличения потребности в автосервисах. Именно клиент автосервиса определяет направление развития бизнеса на основе цифровых технологий в конкурентной среде технического обслуживания и ремонта.

Ключевые слова: *автобизнес, автосервис, клиент, конкуренция, пандемия, торговля, рынок услуг, технический сервис.*

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic has made adjustments to the development of the country's economy in terms of changing its composition by sectors. Businesses invest in industries that maximize profits rather than industries that have low returns. Currently, in the context of the decrease in the volume of car production due to the shutdown of factories during the quarantine period, the decrease in the purchasing power of the population is associated with the risk of unemployment as a result of the bankruptcy of enterprises. Demand for new cars is expected to decline as a result of lower wages and job vacancies, a significant increase in sales in the used car segment, and a consequent sharp increase in the need for car services. It is the car service customer who determines the direction of business development based on digital technologies in the competitive environment of technical service and repair.

Keywords: *car business, car service, customer, competition, pandemic, trade, service market, technical service.*

KIRISH

Pandemiya mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga jiddiy o'zgarishlar kiritdi. Ishlab chiqarish hajmining umumiy pasayishi fonida biznes qisqa vaqt ichida o'zini oqlashi mumkin bo'lgan sarmoya kiritish uchun eng istiqbolli yo'nalishlarni qidirmoqda. Ushbu sohalardan biri avtotransport vositalariga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash bozoridir.

MATERIALLAR VA USULLAR

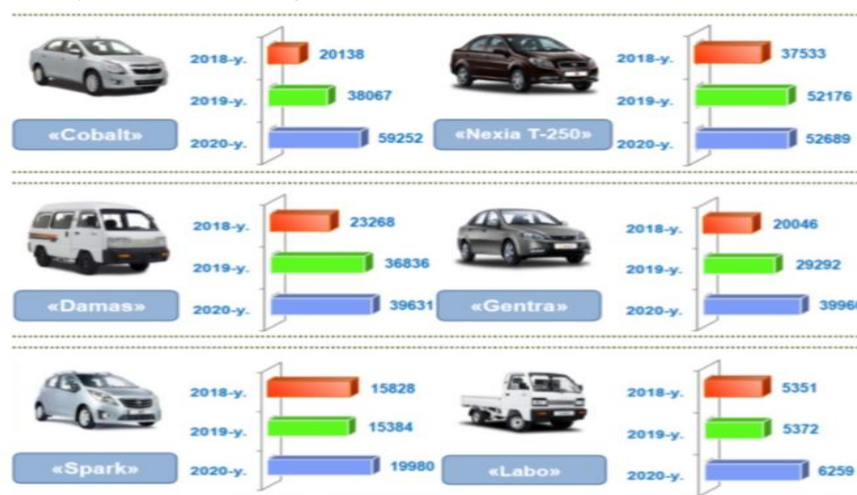
Maqola avtobiznes bozorining rivojlanish tendentsiyalari va istiqbollari to'g'risidagi statistik ma'lumotlarni qayta ishlashga asoslangan, avtomobil tashkilotlari faoliyatini boshqarishning nazariy va empirik usullarini tahlil qilish asosida ishlab chiqilgan. O'zbekistonda avtomobil biznesining muammolari bo'yicha tadqiqotlarni umumlashtiradi. Hozirgi vaqtda karantin davrida zavodlarning to'xtab qolishi munosabati bilan avtomobil ishlab chiqarish hajmining kamayishi, aholining xarid qobiliyatining pasayishi, korxonalarining bankrot bo'lishi natijasida ishsizlik xavfining paydo bo'lishi bilan bog'liq. ish haqining pasayishi va bo'sh ish o'rinlari

sonining kamayishi, ishlatilgan avtomobillar segmentida sotuvlarning sezilarli darajada oshishi fonida yangi avtomobillarga talabning pasayishi va natijada avtoservisga bo'lgan ehtiyojning keskin oshishi. xizmatlar (1-rasm).

MUHOKAMA: BOSHQA ISHLAR TAHLILI

2019 yilning birinchi choragida foydalanilgan avtomobillar tarkibida 56% 10 yildan ortiq yurgan avtomobillar bo'lsa, 5 yildan 10 yilgacha bo'lgan avtomobillar uchun 33% va 11%. 5 yilgacha bo'lgan masofani bosib o'tgan avtomobillar . "AUTOSTAT" agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2020 -yil iyul oyida foydalanilgan yengil avtomobillar bozori 260,6 ming donani tashkil qildi. Bu ko'rsatkich 2019 yilga nisbatan 13,8 foizga oshgan .Shu bilan birga, 2020 yilning birinchi 6 oyida yangi avtomobil bozori hajmi 354,8 ming donani tashkil etdi.

2-rasm.

*2-rasm. 2020 yil iyul holatiga ko'ra Mamlakatizimda eng ko'p sotib olingan
yengil avtomobillar*

Shunday qilib, O'zbekistonda har 1000 nafar doimiy aholiga o'rtacha 87 dona yengil avtomobil to'g'ri kelmoqda. Bu haqda Davlat statistika qo'mitasi Matbuot xizmati xabar berdi.

Stat qo'mga ko'ra, 2022 yilning 1 yanvar holatiga respublikada jismoniy shaxslarga tegishli jami yengil avtomobillar soni 3 051 734 tani tashkil etgan.

Jismoniy shaxslarga tegishli yengil avtomobillar soni o'tgan yilning mos davri bilan solishtirilganda 284 608 taga oshgan.

Ma'lumot uchun, O'zbekistonda 2022 yilning yanvar oyida 14 046 ta yengil avtomobil ishlab chiqarilgan. Shuningdek, 12 ta xorijiy davlatdan qiymati 65,7 mln AQSH dollariga teng bo'lgan 3 037 ta yengil avtomobil import qilgan.

Biznesning ijtimoiy mas'uliyati avtotransport vositalariga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash xizmatlari sifatini oshirish asosida transport vositalarining nosozliklari natijasida yuzaga keladigan yo'l-transport hodisalari (keyingi o'rinlarda yo'l-transport hodisalari) ulushini kamaytirishda ifodalanadi. Qayd etilishicha, o'tgan yili O'zbekistonda 2 426 kishi yo'l-transport hodisalari qurboni bo'lgan, bu kuniga o'rtacha 6 nafarni tashkil etadi. 1 150 holatda haydovchilar piyodalar o'tish joyida odamlarni urib yuborgan. Shu bilan birga, ma'lumotlar faqat harakatlanuvchi tarkibda ko'rsatilgan nosozliklar mavjudligining bevosita ko'rsatkichlari bilan aks ettiriladi. Biroq, transport vositalarining noto'g'ri ishlashi ko'pincha O'zbekistonda yo'llarida baxtsiz hodisalarning sababi bo'lib, ularning sifati vaziyatni yanada og'irlashtiradi [7]. 2019 yilda O'zbekistonda vaziyat yomonlashdi. Shunday qilib, texnik nosoz transport vositalari tufayli sodir bo'lgan baxtsiz hodisalar ulushi ularning umumiy sonining 4,14 foizini (+0,34%) tashkil etdi. Jami 6112 ta shunday yo'l-transport hodisasi (+1712) qayd etilgan bo'lib, ularda 1015 (+282) kishi halok bo'lgan, 8924 kishi tan jarohati olgan. Aniqlangan asosiy sabablar qatoriga quyidagilar kiradi: transport vositasining bir o'qiga turli o'lchamdagi, dizayndagi, modeldagi, turli protektorli shinalarni o'rnatish, shuningdek, bir vaqtning o'zida shpalli va bo'lmagan shinalarni o'rnatish. Shu sababli baxtsiz hodisalar ulushi 25,2% ni tashkil etdi. Seriyali transport vositalari bilan solishtirganda konstruktiv o'zgarishlarning mavjudligi 20,5%, tashqi yoritish moslamalarining noto'g'ri ishlashi - 14,9%, yorug'lik o'tkazuvchanligi koeffitsientining standartdan past bo'lishi - 11,1% baxtsiz hodisalarga sabab bo'ldi [7; 9;].

Ushbu tendentsiya 2020 yilda rivojlanishda davom etdi. Texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash biznesining etarli darajada rivojlanishi mavjud bo'lmagan

holda, yurgan va uzoq xizmat qilish muddatiga ega bo'lgan avtomobillar umumiy parkining ko'payishi 2020 yilda vaziyatning salbiy rivojlanishini oldindan belgilab berdi. faqat 6 yilga. 2020 yil oylari 5,1% ni tashkil etdi. Ichki ishlar vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2021 yil davomida O'zbekistonda 10 001 ta yo'l-transport hodisasi rasman qayd etilgan. Shunday qilib, transport vositasining bir o'qiga turli o'lchamdagi, konstruksiyali, modeldagi, turli protektorli shinalarni o'rnatish, shuningdek, shpalli va shpalsiz shinalarni o'rnatish natijasida baxtsiz hodisalarning 21,8 foizi bir vaqtning o'zida sodir bo'lgan. Ishlarning 22,9 foizi zaxiradagi transport vositalariga nisbatan tarkibiy o'zgarishlarning mavjudligi bilan bog'liq. Ushbu ko'rsatkichlar tahlili asosida 2020-yilda ularning umumiy qiymati 2019-yilga nisbatan yuqori bo'lishini taxmin qilish mumkin. Shu bilan birga, karantin choratadbirlarining amalga oshirilishi 2020-yilga nisbatan yuqoriroq bo'lishini hisobga olish kerak. yo'llarda avtomobillar sonining sezilarli darajada kamayishi . Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatishning ichki bozorida quyidagi bo'shliqlar shakllandi: vakolatli (diler) markazlari; mustaqil markazlar, ularning ba'zilari yagona va ba'zilari tarmoq; individual garaj ustaxonalari.

"AUTOSTAT" tahliliy agentligi ma'lumotlariga ko'ra, avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash xizmatlari bozorining hajmi (shinalarni o'rnatish , yuvish va kuzovni ta'mirlash xizmatlaridan tashqari) 300,6 milliard rublni tashkil etdi. Rasmiy dilerlarning ulushi 17% yoki 51 milliard rublni tashkil etdi; mustaqil xizmat ko'rsatish stantsiyalarining ulushi (bundan buyon matnda xizmat ko'rsatish stantsiyalari deb yuritiladi) 31% yoki pul ko'rinishida 92,3 mlrd.

Avtomobillarga xizmat ko'rsatish bozori barqaror o'sish tendentsiyasiga ega (3-rasmga qarang). Bundan tashqari, agar 2011 yildan 2017 yilgacha bo'lgan davrda o'sish sur'ati yiliga o'rtacha 11 milliard rublni tashkil etgan bo'lsa, 2018 yilda u ikki baravar ko'payib, deyarli 24 milliard rublni tashkil etdi.

Vakolatli markazlarning o'ziga xos xususiyatlari ishlab chiqaruvchidan avtomashinalarga belgilangan qoidalarga muvofiq texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlashni amalga oshirish uchun olingan huquq va majburiyatlarning mavjudligi, ixtisoslashtirilgan uskunalar va yuqori malakali xodimlarning mavjudligidir, bu esa ularga xizmat ko'rsatishni ta'minlash imkonini beradi. yuqori sifatli xizmatlar, bu ularning mustaqil avtomobil xizmatlariga nisbatan asosiy raqobatdosh ustunligidir. . Biroq, ularning ishining narxi ancha yuqori: o'rtacha, vakolatli xizmatda standart soatning narxi boshqa darajadagi avtomobil xizmatlariga qaraganda 30% qimmatroq. Karantindan oldingi davrda bu kafolatli xizmat muddati tugagandan so'ng deyarli barcha mijozlar mustaqil avtomobil xizmatlariga ketishlariga olib keldi. Pandemiya

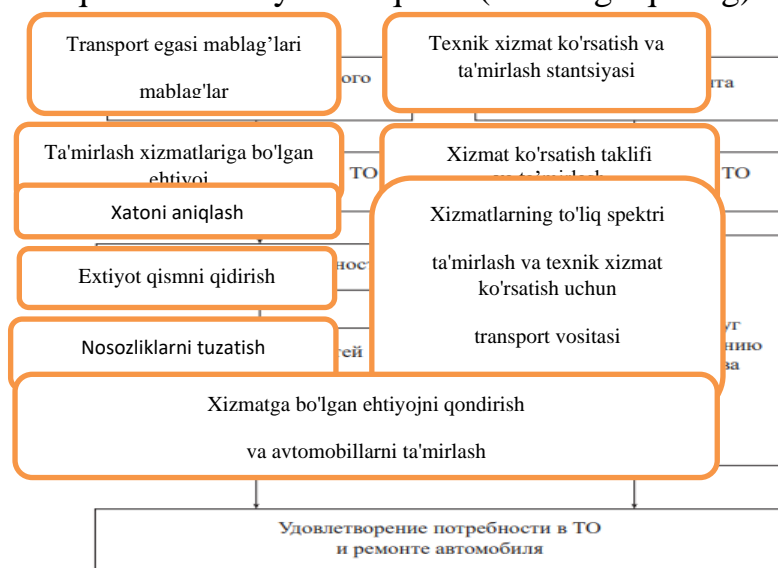
yangi avtomobillar sotuvining halokatli pasayishini oldindan belgilab berdi. Umuman olganda, sotuvlar hajmi ishlatilgan avtomobillarni sotish bilan qo'llab-quvvatlanadi, ularning umumiy savdo hajmidagi ulushi o'sishda davom etadi [8].

2020-yil 1-iyul holatiga ko'ra, eng qadimgi avtomobil parki ro'yxatga olingan bo'lib, u yerda avtomobilning o'rtacha yoshi 23,4 yosh. Shunday qilib, Mamlakatiziz sub'ektlari guruhidagi parkning o'rtacha yoshi 20,5 yilni tashkil etdi. Bu holat, o'z navbatida, xizmat ko'rsatish bozori tarkibining yagona va tarmoqli avtoservislar, shuningdek, yakka tartibdagi ustaxonalarni rivojlantirish yo'lida o'zgarishini oldindan belgilab beradi. Yagona va tarmoqli avtoservislar bozorida asosan yagona markazlar mavjud. Ularning asosiy ustunligi ishning moslashuvchanligidadir, chunki ular ishlab chiqaruvchilar bilan hech qanday shartnomalar bilan bog'lanmaydi. Biroq, ular ishlab chiqaruvchilar tomonidan taqdim etilgan texnik hujjatlarga ega emas va malakali kadrlar yetishmaydi. Bozorning ushbu joyi shiddatli raqobat bilan ajralib turadi, bu esa avtomobil egalari uchun maqbul bo'lgan xizmatlar narxlarini ushlab turishga imkon beradi, bu esa o'rtacha uchdan bir pastroqdir. Shu bilan birga, bozorda tarmoqlarning bir qismi sifatida mavjud bo'lganlar yanada barqaror mavqega ega, bu ularga raqobatdosh ustunliklarni taqdim etish imkonini beradi. Mahalliy garaj ustalari to'plangan individual ustaxonalar segmentida, asosan , texnik jihatdan murakkab uskunalarni mavjud bo'lmaganda texnik xizmat ko'rsatishi mumkin bo'lgan eski mashinalarga xizmat ko'rsatiladi. Agar avtoparkning qarishi tendentsiyasi davom etsa, yakka tartibdagi hunarmandlar asosan ularga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash bo'yicha xizmatlar bozorini ifodalaydi. O'z navbatida, individual xizmatlarning yanada rivojlanishi vakolatli xizmatlarda ishini yo'qotgan sezilarli miqdordagi oliy ma'lumotli mutaxassislarining erkin bozorga kirishi bilan ham bog'liq. Bu o'rinda mustaqil hunarmandlar uyushmasi tendentsiyasi ham mavjud. Bundan tashqari, vakolatli va mustaqil ustaxonalar o'rtasidagi farqlar kamroq sezilib borayotganini hisobga olish kerak, bu ba'zi mustaqil hunarmandlarning barqaror ijobiy obro'ga ega bo'lganligi bilan bog'liq. Shuningdek, bunday ustaxonalar joylashgan eski garaj binolarini buzish kabi omilning ta'sirini ham ta'kidlash kerak. Karantindan keyingi haqiqatda tarmoq sizning biznesdagi ishtirokingizni yanada barqaror va kamroq xavfli qiladi.

NATIJALAR

COVID-19 pandemiyasining butun iqtisodiyot rivojiga ta'siri uni rivojlantirishning yaqin kelajakda baholanishi kerak bo'lgan ustuvor yo'nalishlarini moslashtirishni belgilaydi. Iqtisodiy rivojlanishning pasayishi, iqtisodiyotning bir qator tarmoqlarining turg'unligi sharoitida yangi tendentsiyalar paydo bo'lmoqda -

odamlar birgalikda iqtisodiyotning afzalliklarini - taqsimlash iqtisodiyoti va ishlatilgan tovarlardan foydalanish iqtisodini qabul qilishga o'tmoqda. Avtomobillarni ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish tizimini shakllantirishda hal qiluvchi omil bo'lib, bozorda tegishli xizmatlarga bo'lgan iste'mol talabi [3;5]. Avtomobillarga xizmat ko'rsatish xizmatini texnik xizmat ko'rsatish shoxobchasi xodimlarining avtotransport vositalarining ishlashini saqlashda transport vositalari egalarining ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan faoliyati sifatida tavsiflash mumkin. Avtotransport egasining texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash xizmatlariga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish jarayoni ikki yo'nalishda amalga oshirilishi mumkin. Birinchi yo'nalish - bu avtomobil egasining o'zi avtomobilga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash bo'yicha ishlarni amalga oshirsa, ko'p vaqt va pul sarflaydi. Ikkinchi yo'nalish - avtomobilga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash bo'yicha barcha ishlar xizmat ko'rsatish stantsiyasi tomonidan amalga oshirilganda, avtomobil egasini ushbu jarayonga hamroh bo'lgan vaqtdan butunlay ozod qiladi (4-rasmga qarang).

4-rasm. Avtotransport egasining texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash xizmatlariga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish jarayoni. (Muallif tomonidan tadqiqot materiallari asosida tuzilgan).

Savdodan keyingi xizmatlar bozorini yanada rivojlantirish faqat raqamli texnologiyalarga asoslangan integratsiyalashgan kontseptsiya asosida mumkin ko'rinadi [1]. Avtobiznes bozorida avtoservis segmentini rivojlantirish kontseptsiyasi iste'molchilar bilan o'zaro munosabatlarni tashkil qilishda ham, texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash ishlarida ham raqamli texnologiyalardan foydalanish zarurligiga asoslanadi. Avtoservis avtomatlashtirilgan kompaniyaga aylanishi kerak, bu yerda nafaqat hujjat aylanishi, balki barcha biznes jarayonlari raqamli muhitda

tashkil etiladi. Faqatgina bunday yondashuv zamonaviy sharoitda xizmat ko'rsatish biznesini rivojlantirishning eng dolzarb muammolaridan biri bo'lgan xarajatlarni kamaytirish imkoniyatini beradi.

XULOSA

Mutaxassislarining fikricha, yaqin yillarda Rossiyada avtoservislarga bo'lgan ehtiyoj keskin oshadi [14]. Nafaqat bozor, balki ko'rsatilayotgan xizmatlar hajmi ham oshib bormoqda. Bu qattiq raqobat muhitining shakllanishini oldindan belgilab beradi. Shu bilan birga, mijozlar yuqori sifatli texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlashni, hurmatli munosabatni va xizmatlarni o'z vaqtida taqdim qilishni xohlashadi. Bunday sharoitlarda omon qolish quyidagi omillarning ta'sirini hisobga olishni o'z ichiga oladi: birinchidan, avtoservis xizmatlarini amalga oshirish uchun texnologik talablarning oshishi; ikkinchidan, ekologik talablarning ortishi; uchinchidan, ish jarayonini raqamli texnologiyalar asosida tashkil etish; to'rtinchidan, alohida magistrlar uchun tarmoq xizmatini rivojlantirish; beshinchidan, boshqaruv bloklariga ulangan diagnostika skanerlarini yanada rivojlantirish va ulardan foydalanish hamda nosozliklar haqidagi ma'lumotlarni o'qish; oltinchidan, xaridorlarning ehtiyojlarini yanada to'liq qondirish imkonini beruvchi tuningni yanada rivojlantirish, xususan, chip tuning – dvigatelni boshqarish blokining proshivkasini almashtirish.

Boshqa sharoitlarda esa avtoservis mijozi biznesni rivojlantirishning asosiy yo'nalishini belgilaydi [2]. Xizmatlarni diversifikatsiya qilish va ularni amalga oshirish usullari asosida mijozlarni jalb qilish maqsadida xizmatlarni ilgari surish bo'yicha marketing faoliyatini yanada rivojlantirish, moslashuvchan narx siyosatini ishlab chiqish va raqamli texnologiyalar asosida ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshirish ustuvor vazifa hisoblanadi. Avtoservisni rivojlantirishning mumkin bo'lgan yo'nalishlari orasida quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- buyurtmachining avtoturargohida texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash ishlarini bajarish uchun dala xizmatlari sonini ko'paytirish;
- avtomobil egalariga mustaqil ta'mirlash ishlarini olib borishda yordam ko'rsatishni tashkil etish;
- mijoz bilan avtoservisning internet aloqalarini rivojlantirish, shu jumladan interaktiv veb-sayt yaratish, ijtimoiy tarmoqlarda reklama qilish, mijozlar bilan muloqot qilish uchun CRM tizimini yaratish;
- avtoservis ularni sug'urtalash, texnik xizmat ko'rsatish, ta'mirlash va saqlash bo'yicha barcha xarajatlarni o'z zimmasiga olganida avtomobillarni ijaraga berish xizmatlarini rivojlantirish;

- to'liq sotuvdan oldingi tayyorgarlik bilan birga ishlatilgan avtomobillarni sotib olish va sotish;

- transport vositalarini evakuatsiya qilish xizmatlarini tashkil etish; - alohida yig'ish va qayta ishlash imkoniyati tamoyillari asosida chiqindilarni yig'ish, yo'q qilish va qayta ishlashga tayyorlash va qutqarish .

Shunday qilib, avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash nafaqat samarali investitsiyalar, foyda olish imkoniyatlari nuqtai nazaridan, balki mutaxassislarni ish bilan ta'minlash va transport harakatini ta'minlashning ijtimoiy muammolarini hal qilish nuqtai nazaridan yaqin yillarda O'zbekistonda avtomobil biznesini rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishidir.

REFERENCES

1. Bakulov , P.A. Mijoz va xizmat ko'rsatish stantsiyasi o'rtasidagi masofaviy o'zaro aloqa orqali xususiy yo'lovchi avtomashinalarini ta'mirlash uchun arizani shakllantirishni avtomatlashtirish // Innovatsiyalar va investitsiyalar. - 2014. - No 4. - B. 135–138.
2. Epishkin , V.E. Avtoservis korxonalarini rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari // Azimut ilmiy tadqiqotlar: iqtisodiyot va menejment. - 2017. - V. 6, No 3 (20). – B. 145–148.
3. Islomov Sh. E., Norqo'ziev A. B. Respublikamizda avtomobil' servisning istiqboli . ME'MORCHILIK va QURILISH MUAMMOLARI (ilmiy-texnikjurnal). SAMARQAND 123 b.
4. Norqo, A. B. O. G. L. (2021). AVTOSERVIS KORXONALARIDA BAJARADIGAN ISHLARI VA QUUVVATIGA QARAB BOLINISHI. *Scientific progress*, 2(7), 709-711.
5. Положение о техническом обслуживании и ремонте подвижного состава автомобильного транспорта. – М.: Транспорт, 2006. – 72 с.
6. Мутраков, О. С., Зайнашева, З. Г., & Мухаметзянов, И. З. (2018). Факторная модель развития автосервисных услуг в регионе. *Управление экономическими системами: электронный научный журнал*, (12), 52-52.
7. “MAMLAKATIMIZDA ZAMONAVIY AVTOMOBILLARGA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISH UZLUKSIZLIGINI TA'MINLASHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNING SAMARADOR YECHIMLARI” Mavzusida Respublika ilmiy va ilmiy-amaliy Anjuman ma'ruzalar to'plami Norqo'ziyev Akmal Baxtiyor o'g'li (JizPI) - Avtoservislarning bajaradigan ishlari va quvvatiga qarab bo'linishi 153 b. FARG'ONA – 2021.

8. Akmal Baxtiyor O'G'Li Norqo'Ziyev, Bobur Baxtiyorovich Halilov, & Nurali Ilhom O'G'Li Bolqiboyev (2022). AVTOMOBILLARAGA EKSPLOATATSIYA SHAROITIDA TURG'UNLIGINI SAQLASHGA TA'SIR QILUVCH VA ULARNI TA'SIRINI KAMAYTIRISH CHORA-TADBIRLARINI KO'RISH. Academic research in educational sciences, 3 (4), 5-10. doi: 10.24412/2181-1385-2022-4-5-10
9. Akmal Baxtiyor O'G'Li Norqo'Ziyev (2021). AVTOSERVIS KORXONALARIDA BAJARADIGAN ISHLARI VA QUVVATIGA QARAB BO`LINISHI. Scientific progress, 2 (7), 709-711.
10. Islomov Sh. E. "Jizzax shahrida avtomobillarga servis xizmat ko'rsatish sifatini oshirish muammolari"; Iqtisodiyot tarmoqlari rivojlanishini ta'minlovchi fan, ta'lim hamda modernizatsiyalagan energiya va resurs tejamkor texnologiyalar, texnika vositalari: muammolar, yechimlar, istiqbollor. Respublika miqyosidagi ilmiy texnik anjuman. Jizzax: JizPI, 17-18 aprel 2015 y. 407- 409 b
11. Musajonov M. Z. Avtoservis korxonalarini loyihalash asoslari. Toshkent. Tamaddun nashriyoti 2017 yil
12. www.stat.uz –Davlat statistika qo'mitasi rasmiy veb sayti.
13. <https://www.autostat.ru/news/41081/>